

Motion till riksdagen 2007/08:K390

av **Gunnar Andrén (fp)**

Tillhandahållandet av valsedlar med hjälp av modern distributionsteknik

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillhandahållandet av aktuella, korrekta, kompletta och tillförlitliga valsedlar i alla landets vallokaler – inklusive platser med förhandsröstning – genom nyttjande av modern distributionstryckteknik.

Motivering

För att kunna delta i allmänna val måste väljaren ha relevant information om partier, kandidater och hur man förfar vid röstning.

Enligt Valmyndighetens rapport Erfarenheter från valen den 17 september 2006, utgiven 16 januari 2007, framgår att ”de allra flesta, 99 procent, ansåg sig också veta hur man gör när man röstar”.

Det är en tillfredsställande och uppmuntrande siffra. Allt är emellertid inte lika bra. Särskilt illa är att intentionerna bakom 1994 års personvalsreform inte blivit vad som eftersträvades, undantaget EU-valen 1999 och 2004.

Orsaken står till betydande del att finna i bristen på distribution av tillförlitliga valsedlar: Avsaknaden av aktuella, korrekta, kompletta och tillförlitliga valsedlar vid landets alla förhandsröstningsställen utgör i det avseendet ett betydande – om än inte oöverstigligt eller avgörande – problem.

Det lyckliga förhållandet är nämligen att denna brist kan avhjälpas om riksdagen beslutar att Valmyndigheten, helst redan till Europaparlamentsvalet 2009, ges i uppdrag att utnyttja modern distributionstryckteknik av valsedlar.

Ser man till den centrala totalkostnaden för genomförandet av 2002 och 2006 års allmänna val – bidrag till kommunernas kostnader medräknade – på 216 respektive 229 miljoner kr, är varje besparing önskvärd.

Vid de allmänna valen 2006 trycktes exempelvis cirka 680 000 000 valsedlar (680 miljoner!) med partibeteckning och/eller kandidater. Att minska detta

Fel! Okänt namn på

antal, liksom distributionen av dem till de 5 976 vallokalerna 2002, särskilda röstmottagningsställen oräknade, och 5 783 vallokalerna 2006, samma undantag, är önskvärt, inte minst av den anledningen att logistiken kräver att partierna mycket lång tid i förväg beslutar om vilka kandidater som skall ställas upp och, sedan tryckningslov givits vanligen fyra-fem månader före valdagen, inträffade händelser – dödsfall, namnändringar, flyttningar och kanske även partibytten eller andra avhopp – inte kan beaktas.

Att undanröja dessa problem och därmed skapa en mer korrekt och tillförlitlig valsituation för väljaren på valdagen är mycket angeläget. Det är exempelvis synnerligen otillfredsställande om sedan en tid avlidna kandidater väljs in i beslutande församlingar, vilket dessvärre hänt.

Ser vi till de tre senaste riksdagsvalen kan följande statistik (källa: Valmyndigheten) vara intressant (procent):

Val	Valdeltagande	Förhandsröstande	Personkryss
1998	81,4	31,2	30
2002	80,1	29,8	26
2006	81,9	31,8	22

I absoluta tal innebar det att vid 2002 års val förhandsröstade (poströstade) 1 605 921 väljare. Vid 2006 års val var motsvarande siffra 1 796 279. Det innebär att förhandsröstningen nära nog omfattar var tredje avgiven röst.

Motsvarande statistik för de tre EU-valen ger följande sifferserie:

Val	Valdeltagande	Förhandsröstande	Personkryss
1995	41,6	??	–
1999	38,8	32,4	66
2004	37,9	25,2	59

Eftersom antalet avgivna röster vid EU-valen varit endast respektive 2 727 989, 2 588 514 och 2 584 464 (mot 5,38 miljoner 2002 och 5,65 miljoner 2006) har antalet förtidsröstande varit bara hälften eller mindre än det jämfört med de allmänna valen, cirka 840 000 år 1999 och 660 000 år 2004.

Däremot är det intressant att notera att andelen personkryssade valsedlar i EU-valen är långt högre än i riksdags- och kommunalvalen. Det finns säkert skilda anledningar – den viktigaste är sannolikt medieexponeringen av toppkandidaterna tillsammans med att det är de mest intresserade av väljarna som deltar i röstandet – men en anledning kan vara tillgången till personmarkerade valsedlar.

Vid EU-valet 1999 blev 14 av de 22 EU-parlamentarikerna personvalda, vid valet 2004 hela 15 av 19, något som sällan observeras av personvalets kritiker.

Såväl 1999 som 2004 har väljarna dessutom gjort betydande omkastningar i flera partiers kandidatlistor, vilket inneburit att förhandsnominerade toppkandidater för såväl Kristdemokraterna som Socialdemokraterna ej blivit valda.

För att kunna göra sådana val, måste väljaren ha tillgång till korrekta och tillförlitliga valsedlar. Från Valmyndigheten erhåller varje väljare information

och röstkort om var, när, hur och i vilka val vederbörande kan rösta. Varken Valmyndigheten eller den tidigare traditionella samarbetspartnern, Posten AB, tillhandahåller under normala betingelser namnvalsedlar; det ankommer på partierna att se till att valsedlar finns tillgängliga på alla postkontor, så även i/utanför de över 6 000 vallokaler som var öppna på valdagarna 1998, 2002 och 2006. Följden blir att partierna försöker tillhandahålla namnvalsedlar för den aktuella riksdags-, landstings- (region-) och kommunvalkretsen men förmår inte ställa valsedlar med förtryckta kandidater från andra delar av landet till de förtidsröstandes förfogande. För väljaren återstår ofta en parti-valsedel utan namn. Få väljare väljer att återkomma för att förtidsrösta, eller rösta i vallokal, på grund av att man inte haft tillgång till namnvalsedel vid förtidsröstningstillfället.

Denna tekniska begränsning, frånvaron av tillgång till personmarkerade valsedlar, påverkar direkt möjligheterna för partiernas kandidater att ta sig över åtta- och femprocentsspärren.

När en mycket stor andel av valsedlarna endera bara är partimärkta eller inte alls kryssade blir det ogörligt för många kandidater att nå spärgränserna.

Ett starkt argument för en förändring är just att den tekniska begränsningen, avsaknaden av personmarkerade valsedlar vid valstillfället undergräver värdet av personvalet. Hur väljer man person när man inte vet vem som kandiderar?

Det finns emellertid en tekniskt enkel möjlighet att lätt distribuera relevanta valsedlar för registrerade partier till alla röstande. Det kan ske genom att det i varje vallokal och hos förtidsröstmottagningarna finns en vanlig valsedelsmaskin som levererar de korrekta valsedlarna i samma ögonblick som den röstberättigade beslutar sig för att rösta.

Genom att på röstkortet från Valmyndigheten anbringa en streckkod för väljaren, som identifierar valdistriktet, skulle en enkel skrivare, kopplad till Valmyndigheten, kunna leverera valsedlarna för de aktuella valen, i korrekta färger, för samtliga registrerade partier och med partiernas kandidater.

Denna valsedelsmaskin som inget annat är än en datorstyrd skrivare försedd med gula, blåa och vita valsedlar i skrifvarfacken skulle på någon sekund leverera samtliga relevanta valsedlar, för registrerade partier, för rätt valkrets och val samt med registrerade kandidater. Själva röstavlämnandet och röstmottagningen skulle inte påverkas. En valsedelsskrivare enligt ovanstående skulle med fördel kunna användas redan vid Europaparlamentsvalet 2009.

När förslag med denna inriktning tidigare väckts har emellertid riksdagen beslutat på förslag av konstitutionsutskottet att endera avslå dem eller överlämna motionerna till en utredning som anses kunna hantera motionsförslagen. Det betyder emellertid att frågan hamnar i vad som brukar kallas långbänk. Det behövs i stället ett ordentligt uppdrag till Valmyndigheten att utreda och helst förverkliga detta förslag. Att överlämna förslaget till en utredning är inget annat än att underlåta att aktualisera ett bra förslag. Slutligen finns skäl att påtala två ting av speciell innebörd: Att tvinga partier, särskilt sådana som ännu inte har riksdags- eller EU-representation, att själva distribuera sina valsedlar framstår som en omotiverad åtgärd i syfte att snarast försvåra för det nya partiet att konkurrera med de från förra mandatperioden invalda. Partier-

Fel! Okänt namn på

na bör konkurrera med åsikter, inte genom att förhindra att valsedlar finns tillgängliga från alla partier som söker väljarnas förtroende. Dessutom framstår det av miljöskäl som oansvarigt att låta trycka miljontals och åter miljontals valsedlar samt att transportera dessa kors och tvärs över landet.

Stockholm den 4 oktober 2007

Gunnar Andrén (fp)